

АНТИЋЕВИ ПРОСТОРИ ДЕТИЊСТВА

ПОЕТИКА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ
Књига 5

Уредница

Проф. др Јелена Панић Мараш

Уреднице зборника

Проф. др Валентина Хамовић

Проф. др Јелена Панић Мараш

Рецензенти

Проф. др Љиљана Пешикан Љуштановић

Проф. др Петар Пијановић

Проф. др Милан Алексић

Превод на енглески

Зорица Савић Ненадовић

Илустрација на корицама

Ана Црноглавац

АНТИЋЕВИ ПРОСТОРИ ДЕТИЊСТВА

Зборник радова

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	11
ПОЗДРАВНА РЕЧ	13

I

Немања Каровић ПОЕТИЧКЕ ФАЗЕ У РАНОЈ ПОЕЗИЈИ ЗА ОДРАСЛЕ МИРОСЛАВА АНТИЋА	19
--	----

Валентина Хамовић БЕСКРАЈНО ПЛАВО. МЕТАФИЗИЧКИ ПРОСТОРИ ДЕТИЊСТВА МИРОСЛАВА АНТИЋА	42
--	----

Зорана Опачић ЗАВРШАВА ЛИ СЕ ДЕТИЊСТВО ОДРАСТАЊЕМ? КОНСТРУКЦИЈА И РЕКОНСТРУКЦИЈА АДОЛЕСЦЕНТСКЕ СВЕСТИ У ПЕВАЊУ МИРОСЛАВА АНТИЋА	51
--	----

Бошко Сувајцић ИНТЕГРАЛНОСТ ПОЕЗИЈЕ И ПОЕТИКЕ МИРОСЛАВА АНТИЋА	68
---	----

II

Мирјана Карановић, Ивана Мијић Немец СТЕПЕНИЦЕ ШАШАВИХ И ХРАБРИХ. ПРЕКОГРАНИЧНИ РОМАН МИРОСЛАВА АНТИЋА	83
--	----

Љиљана Костић ДРАМСКИ ТЕКСТОВИ МИРОСЛАВА АНТИЋА	105
--	-----

Марија Јефтимијевић Михајловић
СКУЛПТУРА – НЕВИДЉИВОСТ ОБУЧЕНА У ОЧИГЛЕДНО 116

Милица Ђуковић
ИЗМЕЂУ БУНТА И НОСТАЛГИЈЕ: ХРОНОТОП ВОЈВОДИНЕ
У ПОЕЗИЈИ ВЕЉКА ПЕТРОВИЋА И МИРОСЛАВА АНТИЋА 126

III

Сања Париповић Крчмар
КОНЦЕПТ УКРШТАЈА У КЊИЗИ *ХОДАЈУЋИ НА РУКАМА*
МИРОСЛАВА АНТИЋА 141

Страхиња Полић
МОРНАРСКИ БЕДЕКЕР КРОЗ МАШТУ –
ДРУГА СТРАНА ВЕТРА МИРОСЛАВА АНТИЋА 151

Николина Шурјанац
ИМПЛИЦИТНА ПОЕТИКА У ЗБИРЦИ *ХОРОСКОП*
МИРОСЛАВА АНТИЋА 160

IV

Слађана Јаћимовић
СЕНТИМЕНТАЛНО МАПИРАЊЕ БУЂЕЊА ЧУЛА –
ЉУБАВНА ПОЕЗИЈА МИРОСЛАВА АНТИЋА 173

Тијана Тропин
ПОЕТИКА ПРОСТОРА У *ГАРАВОМ СОКАКУ* МИРОСЛАВА АНТИЋА ... 181

Владимир Вукомановић Растегорац
ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ МИРОСЛАВА АНТИЋА
И ПИТАЊЕ ДЕЧЈЕГ ГЛАСА 193

Милена Зорић
ПЕСНИЧКЕ ПО(Р)УКЕ У ЗБИРЦИ *ПЛАВИ ЧУПЕРАК*
МИРОСЛАВА АНТИЋА 208

Вишња Мићић
НЕГА ДУШЕ У ПОЕЗИЈИ МИКЕ АНТИЋА 217

Јелена Панић Мараш
РЕЦЕПЦИЈА ПОЕЗИЈЕ МИРОСЛАВА АНТИЋА
У АНТОЛОГИЈАМА (СРПСКЕ) ПОЕЗИЈЕ ЗА ДЕЦУ 232

V

Марија Слобода
МИРОСЛАВ АНТИЋ И ПОЧЕТАК МАНИФЕСТАЦИЈЕ
„БРАНКОВО КОЛО” 245

Владимир Димитријевић
ОЛОВКА НЕ ПИШЕ СРЦЕМ МИРОСЛАВА АНТИЋА
У ДОБА ИДЕОЛОШКЕ ЦЕНЗУРЕ:
НАЦРТ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ ПУТА КА ПРВОТНОСТИ 258

VI

Зона Мркаљ
МИРОСЛАВ АНТИЋ КАО ШКОЛСКИ ПЕСНИК –
МОТИВИСАЊЕ ЛИЧНОМ БИОГРАФИЈОМ 265

Валерија Јанићијевић
МИРОСЛАВ АНТИЋ ИЗМЕЂУ РАЗРЕДНЕ И ПРЕДМЕТНЕ
НАСТАВЕ КЊИЖЕВНОСТИ 276

Бојан Марковић
ДЕ-ТАБУИЗАЦИЈА ЉУБАВИ У ПОЕЗИЈИ МИРОСЛАВА АНТИЋА
(И ШТА НАСТАВНИК ТРЕБА ДА ЗНА О ТОМЕ) 291

Снежана Божић
СТВАРАЛАЧКА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНОСТ
МИРОСЛАВА АНТИЋА У НАСТАВНОМ КОНТЕКСТУ 307

Наташа Станковић Шошо
КЊИЖЕВНО СТВАРАЛАШТВО МИРОСЛАВА АНТИЋА У НАСТАВИ ... 329

Зорица Цветановић
МЕТОДИЧКО ТУМАЧЕЊЕ ПЕСМЕ
„ШТА ЈЕ НАЈВЕЋЕ” МИРОСЛАВА АНТИЋА 343

Наташа Кљајић
МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ ОБРАДЕ ЗБИРКЕ ПОЕЗИЈЕ
ГАРАВИ СОКАК МИРОСЛАВА АНТИЋА У ОСНОВНОШКОЛСКОЈ
НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ 357

Лола Стојановић
МАРГИНАЛИЗОВАНИ СУБЈЕКТИ ЗБИРКЕ *ГАРАВИ СОКАК*:
ОБРАДА НА ЧАСУ И РЕЦЕПЦИЈА 370

VII

Индекс имена 389

Марија Јефимијевић Михајловић¹
Институти за српску културу – Приштина / Лейосавић

**СКУЛПТУРА – НЕВИДЉИВОСТ
ОБУЧЕНА У ОЧИГЛЕДНО
(„Неизвесност безумља” –
Антићеви имагинарни разговори
са вајаром Јованом Солдатовићем)**

Сажетак: У раду се тумачи Антићев поетско-прозни запис „Неизвесност безумља”, који представља неку врсту амалгама разноврсних (аутопоетичких) естетичких и философских ставова, његових лирски конотираних промишљања о природи уметности и песника, о потреби да дефинише или бар скицира координате свог несистематичног и бесконачног простора неухватљивих чежњи за трајним и вечним, и то кроз уметничку визуру вајара и пријатеља сродних поетичких и естетичких, па и животних ставова, Јована Солдатовића.

Иако је аутореференцијални аспект овог поетског текста изразито наглашен, често се не зна да ли песник Мирослав Антић говори о валерима своје полифоне поетике или поетике скулптура Јована Солдатовића или је пак реч о таквој *метайогојшици* какву нигде другде не срећемо у Антићевом разноврсном и богатом књижевном опусу. Различит од свега што је пре и после написао, овај запис се може читати као песма у прози и/или философски спис, песнички трактат и спис о вајарству, који открива једног сасвим новог, другачијег, философски усмереног Антића.

Кључне речи: Јован Солдатовић, скулптура, поезија, вертикале, бескрај, естетика.

У разноврсним облицима уметничког изражавања човека несвакидашње и непоновљиве уметничке физиономије, богате имагинације, свестраног духа и великих стваралачких могућности, Мирослава Мике Антића – песника, ре-

жисера, публицисте, сликара – *поезија* је била и остала доминантан облик његовог доживљаја света, а *јесник* његово средње име. При томе се под *јесником* не подразумева (само) Антић који је оставио неке од антологијских и незаборавних песама, како за зреле и озбиљније читаоце, тако и за младог, сензибилног човека који се тек суочава са светом, већ се превасходно мисли на његов песнички доживљај живота, на поседовање чудне снаге за разумевање његових најгромагласнијих и најсуптилнијих импулса. Човек који није *ишједео живоћ*, али *која ни живоћ није ишједео* себе је и називао и потписивао као песник (чак и своје филмове), односно све што је дотицао било је чиста лирика (в. Ређеп 1989: 68). Способан да блејковски *свећ* *види у зрну јеска и вечност* у *једном ишрену*, али и да своја војвођанска пространства, неомеђена и бескрајна, пренесе у облик песме или поеме и слику сунцокрета, Мирослав Антић је показао и једно несвакидашње разумевање за естетику уметничког стваралаштва уопште, која није утемељена на неком великом познавању теорија и концепција уметности, већ пре свега на урођеном *доживљају* за естетско и дару да тај *лични доживљај* преточи у песничку/поетску реч.

Његов прозно-поетски запис „Неизвесност безумља” који је објављен тек три године након ауторове смрти (1989), као део књиге *Издајство лирике: јисма и дојиснице себи и друћима* (у оквиру *Сабраних дјела Мирослава Антић*а, у издању сарајевског „Ослобођења”), могуће је (и неопходно!) читати у аутопоетичком кључу, као текст посебне вредности у целокупном његовом опусу. Ови *имаинарни разјовори* са вајаром Јованом Солдатовићем доказују тврђење Милана Кашанина да поред културе коју дају елементарна научна знања постоји и она *култура сензибилијетиа* (која укључује *културу укуса*, заједничких тежњи и потреба, различитих видова унутрашњег духовног раста) (в. Кашанин 2004: 13) и за коју је пресудна *јисосодност осећања*, а не занат или вештина речи и слике: „Где нема осећајности, где нема пријемчивости, уживљавања, унутрашње побуде за полет и оплемењене сензибилне реакције на живот, ту нема ни правог уметничког стваралаштва ни ’разумевања’ уметности” (Кашанин 2004: 14). Критеријум *осећајности*, као главни фактор разумевања (вајарске и песничке) уметности је Антићева полазна тачка у поетском запису „Неизвесност безумља”, његових естетских виђења Солдатовићеве поетике:

Записи које прилажем, иако без знака навода, писани у првом лицу, моја су размишљања, а не цитати вајара Јована Солдатовића. Нешто као покушај да сажмем у мало редова животни састав једног човека, његове етичке мере, естетска поимања и морал према створеном. Пуних тридесет година ја сам то послушкивао, и чини ми се, схватао у разговору с њим. Писао сам то себи као писма: праћење аутора према чијем сам делу гајио искрено поштовање (Антић 2020: 73).

Овај жанровски флуидан спис може се пре свега третирати као мозаик Антићевих лирских скица о природи уметности и песника, али и као његова

насушна потреба да дефинише (или бар скицира) координате свог несистематичног и бесконачног (војвођанског и песничког) простора неухватљивих чежњи за трајним и вечним, и то кроз уметничку визуру вајара и пријатеља сродних поетичких, естетичких и животних ставова, Јована Солдатовића. Отуда је дубље разумевање записа „Неизвесност безумља”, који открива једног сасвим новог, другачијег, дубоког, филозофски усмереног Антића, условљено познавањем стваралаштва и поетике овог вајара, ученика чувеног Томе Росандића, у чијој ће мајсторској радионици не само настати велики и можда најзначајнији број Солдатовићевих скулптура, него ће се десити и највећи број сусрета песника и вајара и родити мноштво Антићевих идеја за овај запис, који ће деценијама касније обликовати. У Солдатовићевој вајарској поетици, у морфологији његовог рада, али и у његовим промишљањима о феноменима и ноуменима уметности, вајарске колико и песничке, Мирослав Антић је, сразмерно својим изразитим духовним, интелектуалним и менталним слојевима бића, откривао себе себи, а читаоцу оставио трајно сведочанство о суштинским проблемима своје животне и књижевне поетике.

У истинском и измаштаном, реалном и метафизичком простору, од првог датираних записа од 14. јуна 1954, па до последњег 14. јуна 1984. године,² смештен је читав свет Антићевих и антићевских тежњи за спајањем даха тренутка и укуса вечности, антејске везаности за равницу и прометејске окованости за висине, у којем се почетна безсубјективност претаче у изразиту ауторску персоналност. Тако се у стварним, али и измаштаним и надограђеним Солдатовићевим ставовима о стваралачком чину вајања скулптура, очитује и онај највећи, најстрожи и најпрецизнији стваралачки кредо, по речима Васе Павковића, онај скоро „божански захтев” Мирослава Антића, који је овако дефинисао у *Мишју о ијици*:

Обликујући безобличја, узимао сам шаку ничећа.

И нишња нисам додавао. И нишња нисам одузимао.

А имао сам на длану увек нешто ново.

И премда запис „Неизвесност безумља”, који сам Мирослав Антић именује као *йоџу, кайалої свих кайалоїа* или *монодраму* о Солдатовићу, не претендује на то да буде уметничка критика, јер песници, каже Антић, „носе огромно знање о ничему” (2020: 74), управо трагање за дефиницијом тог „ништа” одређује и природу самог списка и открива његова контекстуална значења. Наиме, потрага за видљивим обликом – скулптуром, као изразом чежње за бесконачним и недостижним, има исти карактер као и потрага за песничким изразом, а обе су садржане у заједничком поетичком именују – *обликовању неизвесної*.

2 И први (14. јун 1954) и последњи запис (14. јун 1984) носе одредницу „за шанком”, као местом метафизичког промишљања о смислу сусрета у овој, животној димензији (први запис) и оној другој, „с оне стране неба” (последњи запис).

Још је у уметности старе Грчке уочено јединство вајарства и поезије, односно констатовано да и вајарска уметност и поезија величају дела некадашњих хероја, са жељом да утичу на читаоце и подсећају их на њихов значај (в. Челебоновић 1973: 13). Хорацијево начело *ut pictura poesis* (сликарство као немо песништво) може проширити своје поље значења и на скулптуру, јер они исти естетски принципи који важе за добру песму, подједнако су примењиви и на једну савршено извајану скулптуру. Огист Роден у својим записима о уметности такође тврди да сликарство, скулптура и литература (али и музика) стоје једни према другима много ближе него што се уопште мисли, будући да је „све [...] идеја, све симбол”, али ипак предност даје литератури (поезији), зато што сматра да „сликарство и скулптура, насупрот литератури, представљају само једну једину фазу извесне радње” (Роден 1918: 24). Ово би се могло сматрати истинитим само у контексту *мајџеријализовања*, то јест давања коначног облика уметничком делу, при чему се једино песма (иако има свој коначни облик) опире *зайворености* и *коначности*, будући да има онолико нивоа тумачења и значења колико јој читалац, сразмерно својој моћи имагинације, даје и читава. Свакако да је идеја кључни појам сваког креативног рада, али за своја уметничка дела, уметници вајари обично мисле да су то њихове *мајџеријализоване идеје*. „Добар уметнички рад увек на крају бива и формално обликован и значењски поткрепљен” (Антонијевић 2014: 54), а за њихов укупан доживљај потребно је јединство ових феномена.

За Мирослава Антића, међутим, у личној вредносној хијерархији вајар не само да није у истој равни са песником, него му је на известан начин надређен; он је „ослободилац хоризонта”, „близанац бога, али старији близанац, онај који је рођен један тренутак раније, пре свих божанских намера” (2020: 80). Он је на исти начин *лиричан* у оном сиорановском смислу речи – *измучен нууџраишњом бесконачношћу* и *сиољном најџиошћу*, који живи живот таквим интензитетом да живљење представља само *умирање од животиа*. „Лирско је стање с оне стране облика и система”, каже Емил Сиоран, у бескрајним и застрашујућим метафизичким просторима неизвесности безумља. Због тога се извесни делови Антићевих имагинарних разговора са Јованом Солдатовићем пре могу читати као његови аутопоетички ставови о стварању, него пројекције Солдатовићеве стваралачке естетике:

Ја сам у души лиричар и не наседам епском. Али хоћу тој лирици да удахнем димензије монументалног и дивовског. Нежно се може рећи и размицањем кањона. Сведоци су ми вода, стрпљење, упорност и време (Антић 2020: 79).

У метафизичком хаосу бачености у живот, у донкихотовској борби са искушењима стваралачког позива, и у једном и у другом се оно што је у времену спаја са оним што је у човеку. Отуда се *џринциј верџикале*, тако често истицан у критичким освртима на дело Јована Солдатовића, намеће као друга зна-

чењска нит која повезује два уметника. Сâм Солдатовић је за Антића један „усправан доказ” да је човек „у себи виши него што уме да замисли на почетку свог хода кроз немушто и немогуће”, јер „он носи стрма питања и издужује ум у окомите дубине” (Антић 2020: 73). Али, тај исти принцип вертикале, узвишености, то стремљење ка бесконачном и вечном константа је и поетике самог Антића, упркос томе или баш због тога што су обојица деца равнице.

Јован Солдатовић, *Породица*

Због тога се ни један ни други, ни вајар ни песник, не баве „географијом бића”, него граде „архитектуру духа”. И један и други стреме вертикалама, јер „под лобањом носе гравитацију космоса, а не земљине кугле” (Антић 2020: 73) и вертикалама спајају неспојиво: равницу и небо, физику и метафизику, човека и човечанство, тренутак и вечност. Један је *скулптор* пргаве нежности (в. Станић 1977), а други *песник* пргаве нежности. На исти начин као што Солдатовићево стваралаштво одликује „супремација емоционалног над рационалним” (Предић 2012), и Антићево песништво је у духу те доминације. Међутим, обојица су у својим различитим уметничким изразима лиричари који стреме монументалном и дивовском.

Али док песник повремено уме да залута у безумљу неизвесности коју покушава да изразом и обликом укроти, дефинише и сведе на мере видљивог и коначног, дотле је вајар истовремено и „ослободилац хоризонта” и „близанац бога” који уме да *неизвесношћ обуче у очигледно*. Он, сматра Антић, поседује „даровитост биља да из сопственог семена клија у правцу светлости, тражећи бесконачно у садржини коначног: облик у коме бивају надмашени праоблици” (2020: 73–74). Али и један и други припадају једној огромној, колективној изложби која се зове човечанство, чиме се апострофира хуманистичка црта уметности. И један и други *дележе човека* (што је, иначе, назив једног од најчувенијих Солдатовићевих циклуса скулптура), његово стремљење ка висинама и лелујаво треперење по паскаловским просторима равнице, у непрекидној тежњи за спајањем вертикала као ослонцем у неизвесном и бесконачном.

Солдатовићеве „готске” вертикале, по питању сличности и разлика често довођене у везу са Албертом Ђакометијем, у поетском преиспитивању песника Антића везане су увек за *ипросјор* и *време*. Бескрајне војвођанске равнице додатно су добиле на својој бескрајности у Солдатовићевим скулптурама које стреме небу. У средишту његовог циклуса „Бележење човека” јесте Човек сâм, али човек лиричан, крхког бића кроз кога, у животу и историји „искиданог, дувају олује и године” и виде се „дубине простора”. Сâм Солдатовић је писао да су „људски садржаји у ствари разлог зашто ради[м] скулптуру” (2021).³ У његовом човеку, као укрштају *ипросјора* и *времена*, огледа се судбина сваког човека, целог човечанства:

Тамо где моја судбина није и светска судбина, тамо где моје питање није и питање сваког човека, и где моја самоћа није самоћа човечанства, ма какву слободу стварања и слободу размишљања добио од своје стварности, ја ћу се осећати као дошљак из свемира, затворен у скафандер као у спасоносну љуску за привремени боравак у животу и љубави (Антић 2020: 82–83).

И критичари Солдатовићевог дела су углавном истицали ту хуманистичку црту његових скулптура, његову опседнутост човеком и његовом судбином у ветрометинама и стихијама живота и ратова.⁴ Стожер Антићевог песничког света такође је човек: човек *шири* од сваке равнице, растрзан *вертикалама*

3 „Борба за слободан живот и жеља за хуманизацијом живљења определила ме као ангажованог ствараоца да настојим да и ликовна уметност буде што више уткана у позитивне видове живота... То су разлози да као вајар и човек обликом стварам белег људских садржаја. Вајам и поклањам скулптуре са жељом да не ишчили снага опомене од бесмисла уништења, да срне ољуде места злочина, да на гробовима наше деце *Суђаје* убудуће додељују миран, срећан и хуман живот свој деци света... јер места достојанственог умирања обавезују на часно живљење” (Бањац 2020: 47).

4 „Човек и уметник заинтересован за хумане вредности, ангажован кроз своју скулптуру за мир и све оно што људски живот чини вредним, био је проницљив посматрач реалности забринут над људском судбином у савременом свету” (Латиновић 1971).

својих унутрашњих тежњи и у сталној потреби да надвлада сâм себе и своја егзистенцијална ограничења (премда не треба заборавити да је Солдатовић такође и аутор бројних анималистичких скулптура, попут „Керуше”, „Роде”, „Срна” итд.). И Антићеви „шавови живота” и Солдатовићев „егзистенцијални крик” имају одраз у Сиорановом „крику безнађа”. Али, и за песника и за вајара, ум је *сѿварање*, а љубав *чин мудросѿи*, из које се ствара и материја (песма или скулптура).

Јован Солдатовић, *Нарикача*

Јован Солдатовић, *Без илузија*

У тако постављеним поетичким премисама лако је препознати изразити аутореференцијални аспект списа или поеме „Неизвесност безумља”, у коме се не зна да ли књижевник и песник Мирослав Антић говори о валерима своје

полифоне поетике или поетике скулптура Јована Солдатовића или је, пак, реч о таквој *метайоеџици*, какву нигде другде не срећемо у Антићевом разноврсном и богатом књижевном опусу, чија деценијска присутност у књижевној јавности, као што је познато, није праћена и адекватном пажњом критичарске јавности. Другим речима, овај поетски спис представља апологију стваралачком чину и афирмише оне неоткривене и често потцењене философске и естетичке Антићеве потенцијале, које га сврставају у ред добрих познавалаца философије уметности, упркос изразитом и препознатљивом неоромантичарском духу кога није лишен ни овај запис.

Скулпторски опус Јована Солдатовића описиван је, периодизован, вреднован, критички обрађиван, теоријски постављен и ти се закључци временом само потврђују. Вредност Антићевог записа „Неизвесност безумља”, међутим, није само у корелацији и комплементарности са њима, већ представља један нов аксиолошки домет, утемељен на стручној компетенцији али, пре свега и изнад свега, песничкој даровитости да у вајарском чину препозна и открије елементе сваког вида уметничког, па и песничког чина и да тај *златни њресек* дефинише синтагмом *обликовање неизвесној*.

Али, особеност и поетична аутентичност овог списка садржана је ипак у томе што је померила границе песничког и уопште онаквог Антићевог уметничког света какав нам је познат; што отвара могућност сасвим нове рецепције његовог дела, у коме ни често необуздана лиричност ни неоромантичарска обојеност не могу да умање утисак оригиналности и самосвојности виђеног и доживљеног. Тежећи да у *обликовању скулптуре* дефинише основне поставке вајарске уметности и открије природу вајара, тог „близанца Бога”, Мирослав Антић је открио своја лична, аутопоетичка становишта о писању и песништву уопште. Тако скулптура постаје еквивалент песми, па уколико бисмо реч „скулптура” у следећем цитату заменили речју „песма” добили бисмо још један снажан и поетички препознатљив Антићев став:

Скулптура не може бити употребљена ни за шта, чак ни као етика простора или есеј свог времена. То није примењена уметност. Она у себи садржи властито достојанство у којем суделује све прошло и све будуће. И садржи у себи фантастику пространства: откључавање безмерја (Антић 2020: 90).

Реч је, дакле, о једном новом, другачијем прозном тексту у целокупном опусу Мирослава Антића, који истовремено сажима суштину његових експлицитних поетичких промишљања и имплицитну поетику његове поезије; то је песма у прози и философски спис; песнички трактат и спис о вајарству; складно јединство и доказ да је за песника и уметника потребно двоје: „да се уздиже над стварношћу и да остаје у границама чулности” (Гете, Шилер 2010: 394).

Извори

Антић 2020: Антић, Мирослав. *Издајство лирике*. Београд: Лагуна.

Литература

Антонијевић 2014: Antonijević, Radoš M. *Korektivi oblika: vodič kroz skulptorske fenomene*. Београд: Proartorg.

Бањац 2020: Бањац, Јелена. *Јован Солдајтовић: дела из фонда Завичајне галерије*. Нови Сад: Музеј града Новог Сада.

Гете, Шилер 2010: Гете, Јохан Волфганг и Шилер, Фридрих. *Прејиска*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Кашанин 2004: Кашанин, Милан. *Умејносии и умејници*. Београд: Завод за издавање уџбеника.

Латиновић 1971: Latinović, Vesna. „Ukorenjen u ravnici”. *Borba*, 30. januar 1971. <https://jovan.soldatovic.org/ukorenjen-u-ravnici/>

Предић 2012: Predić, Rade. „Poezija osećanja u skulpturi Jovana Soldatovića”, 2012. <https://jovan.soldatovic.org/poezija-osecanja-u-skulpturi-jovana-soldatovica/>

Ређеп 1989: Ređep, Draško. „Mornar i pesnik”. *Miroslavu Antiću u spomen*. Prir. Mita Golić. Kikinda: Književna zajednica Kikinde, 68–69.

Роден 1918: Роден, Огист. *О умејносии*. Сарајево: Издање И. Ћ. Ђурђевића.

Солдајтовић 2021: Soldatović, Jovan. „Jovan Soldatović: vertikale”. <http://belart.rs/jovan-soldatovic-vertikale/>

Станић 1977: Stanić, Stevan. „Skulptor prgave nežnosti”. *NIN* 30. oktobar 1977. <https://jovan.soldatovic.org/stevan-stanic-skulptor-prgave-neznosti-nin-30-oktobar-1977/>

Челебонковић 1973: Čelebonović, Aleksa. *Stara Grčka: estetski pristup arhitekturi, skulpturi i slikarstvu*. Београд: Издавачки завод „Југославија”.

Marija Jeftimijević Mihajlović

**SCULPTURE – INVISIBILITY DRESSED INTO THE OBVIOUS
(„Uncertainty of Insanity” – Antić’s Imaginary Conversations
with sculptor Jovan Soldatović)**

Summary

In the diverse and rich artistic opus of Miroslav Mika Antić, poetry was and remains the dominant form of his experience of the world, and the poet is his middle name. With this the poet does not mean (only) Antić who left some of the anthological and unforgettable poems, both for mature and serious readers, and for a young, sensitive man who is just facing the world, but primarily we talk about his poetic experience of life, his possession of a strange power to understand life’s loudest and most subtle impulses.

His prose-poetic record „Uncertainty of Insanity“, which was published no sooner than three years after the author’s death (1989), as part of the book *Betrayal of Poetry: Letters and Correspondence to Himself and Others*, can be and should be read in autopoetic key, as a text of special value within his entire opus. These imaginary conversations with the sculptor Jovan Soldatović reveal a completely new, different, deep, philosophically oriented Antić, and their understanding is conditioned by the knowledge of the work and poetics of this sculptor, a student of the famous Toma Rosandić. In Soldatović’s sculptural poetics, in the morphology of his work, but also in his reflections on the phenomena and noumens of art, sculptural as well as poetic, Miroslav Antić, in proportion to his distinct spiritual, intellectual and mental layers of being, revealed himself to himself and left a lasting testimony to the reader regarding the essential problems of his life and literary poetics.

In the true and imaginary, real and metaphysical space, from the first dated record from June 14, 1954, to the last on June 14, 1984, the whole world of Antić’s and Antić like aspirations is located, with the aim to unite the breath of the moment and the taste of eternity, ante like attachment to the plain and Prometheus shackles for heights.

Keywords: Jovan Soldatović, sculpture, poetry, verticals, infinity, aesthetics.

АНТИЋЕВИ ПРОСТОРИ ДЕТИЊСРВАА
Зборник радова

Издавач

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
Београд, Краљице Наталије 43
www.uf.bg.ac.rs

За издавача

др Данимир Мандић, декан

Лектура и коректура

мср Немања Каровић
др Страхиња Полић

Превод на енглески

мср Зорица Савић Ненадовић

Графички уредник

Зоран Тошић

Штампа

Планета принт, Београд

Тираж

100 примерака

ISBN

978-86-7849-314-0

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

821.163.41.09-93 Антић М.(082)
82.09-93(082)

АНТИЋЕВИ простори детињства : зборник радова /
[уреднице Валентина Хамовић, Јелена Панић Мараш]. -
Београд : Учитељски факултет, 2022 (Београд : Планета
принт). - 395 стр. : слика М. Антића ; 24 см. - (Поетика
српске књижевности за децу и младе ; књ. 5)

Тираж 100. - Стр. 11-12: Уводне напомене / Валентина Ха-
мовић, Јелена Панић Мараш.

- Напомене и библиографске референце уз текст.

- Библиографија уз сваки рад. -

Summeries. - Регистар.

ISBN 978-86-7849-314-0

а) Антић, Мирослав (1932-1986) -- Поетика -- Зборници б)
Књижевност за децу -- Зборници

COBISS.SR-ID 82475017